

Григорій ПЕРЕПЕЛИЦЯ,
доктор політичних наук, професор,
директор Інституту зовнішньополітичних досліджень,
професор кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики
Інституту міжнародних відносин
Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ВИКЛИКИ ДЛЯ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ ВОЛОДИМИРА ЗЕЛЕНСЬКОГО

Анотація. У статті йдеться про виклики для зовнішньої політики Президента України Володимира Зеленського, які виникли внаслідок появи негативних міжнародних трендів, недолугої політики Президента Петра Порошенка. Останнє значно ускладнило реалізацію інтересів України на міжнародній арені новому Главі держави та спричинило появу цілої низки деструктивних внутрішніх трендів.

Автор наголошує на тому, що на сьогодні європейський міжнародний порядок зруйновано, а міжнародні інституції втратили свою ефективність і дієздатність. Опора на відповідні структури безпеки не дає можливості захистити Україну, орієнтація ж у вирішенні всіх зовнішньополітичних проблем виключно на політико-дипломатичні засоби не має сенсу.

Крім того, автор стверджує, що для подолання наявних викликів Президенту В. Зеленському за час його каденції треба розв'язати питання щодо повалення олігархічно-клептократичного режиму та заміни його на демократичну політичну систему, знищення тотальної корупції, приведення до влади нової національної еліти, проведення радикальних політичних реформ, спрямованих на укріплення української державності, зміцнення обороноздатності країни, утвердження в суспільному житті українців національних цінностей, побудови ефективної та конкурентоспроможної моделі економіки, підвищення соціальних стандартів життя.

Ключові слова: Президент України, клептократичний режим, міжнародна політична система, українська державність.

П'ять років попереднього Президента України Петра Порошенка проходили в умовах турбулентності міжнародних процесів, пов'язаних із реструктуризацією міжнародних відносин у бік багатополарності. І коли цей

процес продовжував поглиблюватися, Захід намагався стримати його, використовуючи міжнародні інститути, апелюючи до міжнародного права та інших структур, які утворювали каркас однополярного світу та підтримували наявний світовий порядок. Намагаючись зберегти його гомогенність, Захід, з одного боку, прагнув декларувати непорушність міжнародних норм і принципів, потрібних для забезпечення міжнародної стабільності, а з іншого – повернути Росію до діалогу й стратегічного партнерства, умовляючи її слідувати цивілізаційним нормам міжнародної поведінки.

Це давало Україні надію на міжнародну підтримку в протидії російській военній агресії. Проте віра у фетиш дипломатії та опора виключно на міжнародні інструменти не могли дати продуктивного результату й розв'язати питання війни з Росією на умовах України. Максимум, на що спромоглася міжнародна спільнота, – це запровадити персональні санкції проти російських високопосадовців та обмежувальні секторальні санкції проти Росії, які стосуються 6% її економіки. Тож не дивно, що вони не змогли спричинити зміну агресивної зовнішньої політики Росії. Російська економіка пристосувалася до такого санкційного режиму, диверсифікувала свою торгівлю та компенсувала її дефіцит за рахунок Китаю й інших іноземних торговельних партнерів. Висновок, який можна зробити з політики Петра Порошенка, полягає в тому, що ні санкції, ні політико-дипломатичні засоби не здатні ні зупинити російську війну, ані тим більше забезпечити Україні перемогу в ній. Дипломатичний тиск, на який постмайданна влада під проводом Петра Порошенка сподівалась як на «манну небесну», виявився занадто слабким, аби подолати чи принаймні стримати реванш Росії.

Водночас нові центри сили призводили до загострення боротьби між ними за сфери впливу, а отже й до виникнення нових конфліктів, які охопили Північну Африку, Близький Схід і Східну Європу.

Сирія, Ємен, Лівія, Ірак, Україна, Судан створили критичну масу конфліктогенного потенціалу, із яким наявні структури безпеки вже неспроможні впоратися. Так, загрози й виклики міжнародній безпеці в умовах багатополярності світу змістилися з глобального на регіональний рівень.

Той клімат безпеки в Європі, який було сформовано в постбіполярний період після закінчення холодної війни, почав зазнавати дуже суттєвої ерозії. Военні чи жорсткі загрози стали знову найбільш актуальними для регіональної безпеки, що призвело до відновлення військового суперництва та гонки озброєнь між претендентами на регіональне домінування. Отож почалася стрімка деградація системи міжнародних відносин.

Така ситуація відкрила перед Росією вікно можливостей ревізувати результати розпаду СРСР, переглянути наслідки холодної війни й відновити статус-кво світової держави. Сферою домінування такої світової держави за прагненням Росії має стати вся Євразія. Така зухвала впевненість ґрун-

тується на тому, що Сполучені Штати не будуть чинити спротиву російській військовій експансії на пострадянському просторі та інших регіонах материка, поки відповідні країни не належать до НАТО. Що й сталося в Сирії, Лівії, Венесуелі та Україні. А Євросоюз і Європа занадто слабкі та боязкі, щоби не визнавати дій Росії. Вистачить і залякування, щоби ЄС притьма прийняло будь-які умови Росії. Таке сприйняття Росією Європи є небезпідставним. Європа в цьому контексті понад усе боїться двох речей: наслідків розпаду Росії та війни з нею. Саме тому Європа шукає діалогу й партнерства з Росією, і заради цього вона готова поступатися чим завгодно, зокрема й демократичними цінностями та Україною.

Отже, в умовах зміни полярності міжнародної системи шляхом руйнації старого світового порядку відбулася стрімка зміна балансу сили між головними акторами на глобальному й регіональному рівнях та утворення низки дисбалансів, за яких Захід послаблюється, а Росія посилюється. Утрата системою міжнародних відносин своєї гомогенності в умовах багатополарності порушує паритетність відносин, їх структурованість, що веде до перегляду балансу інтересів між провідними міжнародними акторами, який раніше був притаманний глобальній гомогенній системі.

Відмінність ситуації, з якою зіткнувся В. Зеленський, якщо порівнювати з часами П. Порошенка, полягає в тому, що цей процес став незворотним і міжнародна система остаточно втратила свою гомогенність. Це означає, що старі міжнародні інституції вичерпали себе й утратили сенс власного існування. Тож марна справа опиратися на них, а надто вірити в те, що з їхньою допомогою Україна вирішить проблеми своєї національної безпеки, зокрема й російську війну.

Треба із сумом констатувати наявність жорсткої реальності: європейський порядок зруйновано, а міжнародні інституції втратили свою ефективність і дієздатність. Відтак опора на відповідні структури безпеки не дає можливості забезпечити Україну, орієнтація ж у вирішенні всіх зовнішньополітичних проблем виключно на політико-дипломатичні засоби не має сенсу.

Підтвердженням цього деструктивного процесу в міжнародних відносинах є повернення російської делегації в ПАРЄ без будь-яких умов, що означає автоматичну відміну санкцій, які запровадила ця структура Ради Європи проти Росії за її окупацію півострова Крим. Де-факто це є визнанням легітимності зазначеної окупації. Свідченням цього є також кулуарні домовленості членів Ради Європи, насамперед Франції та Німеччини, з Кремлем щодо зняття санкцій із Росії без участі України. За це західні лідери попросили В. Путіна звільнити українських моряків, яких російські прикордонники захопили в полон у Керченській протоці 25 листопада 2018 року, хоч Міжнародний трибунал ООН з морського права вже й так

наказав їх звільнити ¹. Натомість В. Путін це рішення проігнорував, укотре виявивши зневагу до своїх західноєвропейських партнерів. Фактично західноєвропейська спільнота продемонструвала свою повну капітуляцію перед Кремлем.

Ба більше, прив'язка зняття ПАРЄ санкцій із Росії до звільнення українських моряків на російських умовах спричинила внутрішньополітичну кризу в самій Україні, що призвело до посилення впливу російської «п'ятої колони» в Україні, тобто партії «Опозиційна платформа – За життя» під проводом В. Медведчука та Ю. Бойка, та подальшої реалізації путінського плану вирішення конфлікту на Донбасі з Україною. З путінською версією цього плану погоджується Франція та Німеччина, а надто якщо йдеться про його політичну частину. Таке узгодження позицій – без урахування законних інтересів України – можна вважати «м'яким» Мюнхеном, за аналогією до Мюнхенської конференції 1938 року.

У цьому контексті Франція та Німеччина ідуть на поступки Кремлю з метою «замирення» в Європі та використання Росії як «буфера» від Китаю, як сировинного ресурсу, для власного виживання та посилення своєї конкурентоспроможності у відносинах зі США та Китаєм. Росія ж розцінює ці поступки західноєвропейських країн як перемогу над Заходом в її гібридній війні, що дозволяє їй позбавити Україну міжнародної підтримки, дискредитувати й зруйнувати європейські цінності та досягти зняття західних санкцій.

Повернувши російську делегацію в ПАРЄ, Європа фактично капітулювала перед Росією в цьому цивілізаційному ціннісному вимірі, обмінявши цінності на ефемерне «замирення» ціною України й здачі під російський геополітичний контроль своєї східноєвропейської периферії. Схожі торги деякі європейські лідери вже запроваджували перед Другою світовою війною, здавши Гітлеру Східну Європу в розрахунок на замирення з ним, із надією на відвернення війни від країн Західної Європи. Результат зазначеного «замирення» всім відомий. Його резюмував В. Черчилль своїми пророчими словами, коли на запевнення Прем'єр-міністра Британії Н. Чемберлена, що той «привіз мир» із Мюнхенської конференції, він відповів: «Англії було запропоновано вибір між війною та безчестям. Вона вибрала безчестя й отримала війну»². На жаль, сучасна західна європейська еліта вже не воліє згадувати ці пророчі слова В. Черчилля, а тому, повторюючи чергові стратегічні помилки, які знову можуть бути фатальними для майбутнього Європи, сучасні західні політики підуть у небуття, як свого часу пішов британський прем'єр Н. Чемберлен та інші прихильники замирення з агресором.

¹ <https://www.pravda.com.ua/news/2019/06/28/7219481/>

² https://24tv.ua/ru/ukraina_tag1119

Чим загрожують ці кулуарні домовленості щодо долі України без її участі? Тим самим, чим такі домовленості загрозували Чехословаччині за результатами Мюнхенської конференції 1938 року, коли амбіції агресора задовольняють із використанням інтересів жертви агресії. Усі ці домовленості між Путіним, Меркель і Макроном свідчать про утворення геополітичної осі Париж–Москва–Берлін. Осі, що формується на умовах інтересів Росії та для задоволення її геополітичних амбіцій і буде відверто антиамериканською й антиєвропейською. Адже формування такої осі на основі антиамериканської спрямованості означатиме розкол самої Європи, тому що наступним об'єктом російської атаки, після ПАРЄ й Ради Європи, буде Європейський Союз. Така перспектива стане реальністю після виходу Великобританії з ЄС, коли ця геополітична вісь буде домінантною всередині самої європейської спільноти. І тоді вже не буде такого вагомого контрбалансуючого впливу, як Великобританія.

Другим завданням цього троїстого геополітичного союзу стане руйнація євроатлантичної солідарності, що призведе до втрати здатності НАТО приймати стратегічні рішення у сфері безпеки й оборони, а отже, зробить Альянс недієздатним і безвідповідальним. У такому разі не тільки члени НАТО, а й уся Європа будуть беззахисними перед російською загрозою.

Що ж до України, то утворення такої осі призведе до втрати сенсу наявних Норманського та Мінського форматів із врегулювання конфлікту з Росією на Донбасі. Адже в такому разі Норманський формат із чотирьох учасників перетвориться у формат «трьох проти України», оскільки Франція та Німеччина разом із Росією будуть чинити шалений тиск на Україну, щоби та прийняла путінський план врегулювання конфлікту на Донбасі, що означатиме її остаточну капітуляцію у війні з Росією. Невипадково після цих кулуарних домовленостей В. Путін виявив неабияку зацікавленість до Нормандського формату, який раніше він ігнорував. Водночас В. Путін додав, що згоден використовувати «всі інструменти», серед яких один – це Нормандський формат. «Ми домовилися, що будемо цей формат використовувати й надалі. Так, будемо працювати. Питання тільки, коли, терміни треба узгодити, у якій послідовності будемо проводити консультації – удвох, утрюх, у чотирьох»³, – констатував В. Путін під час саміту G-20. Цю капітуляцію вважатимуть достатнім внеском для «замирення» Росії та зняття з неї західних санкцій, що відкриє для західного капіталу великі можливості в освоєнні російського ринку. Щоправда, така ситуація буде зворотною очікуванням Заходу, оскільки його поступки будуть лише розпалювати нові геополітичні амбіції Росії. І тоді жертвами цих російських геополітичних амбіцій стане не тільки Україна, а й інші європейські держави, передусім сусіди РФ.

³ <https://www.capital.ua/ru/news/129376-merkel-i-putin-dogovorilis-sokhranit-normandskiy-format>

Що стосується глобального геополітичного рівня, то не тільки Європа, а й Захід загалом, унаслідок розв'язання Росією глобальної конфронтації у формі гібридної війни, буде змушений визнати свою неспроможність зберігати надалі наявний світовий порядок, сформований у період однополярного світу за результатами закінчення холодної війни. Нездатний протистояти російській гібридній агресії, Захід буде змушений визнати нове співвідношення сил на користь Росії, яке сформовано внаслідок її перемоги в сирійській війні, завоювання домінуючого положення в Лівії, Венесуелі, на пострадянському просторі, втручання у виборчий процес у Західній Європі та США, побудови газогону «Північний потік 2» та вдалого застосування інших засобів ведення гібридної війни проти Заходу.

Свідченням геополітичної капітуляції Заходу стало повернення російської делегації в ПАРЄ, кулуарні домовленості між Е. Макроном, А. Меркель та В. Путіним щодо України без її згоди та розподіл глобальних сфер впливу між Президентом США Д. Трампом і керманічем Кремля під час саміту G-20 у японському місті Осака 28 червня 2019 року, де В. Путін виявився центральною фігурою поміж усіх світових лідерів. Розуміючи зростаючий вплив Китаю та Росії, Д. Трамп був змушений іти на поступки в задоволенні їхніх глобальних геополітичних і геоекономічних інтересів. США дозволили своїм компаніям продавати високотехнологічне обладнання китайському гіганту «Huawei» і відновити торговельні переговори з Китаєм. Росія ж домоглася чималих поступок од США. Д. Трамп пообіцяв не чинити спротив продажу російських ЗРК С-400 Туреччині та не заперечувати щодо будівництва газогону «Північний потік 2». Росія також отримала карт-бланш щодо дій у Сирії. Це означає фактичну здачу цього регіону Росії. В обмін В. Путін зобов'язався не втручатись у справи Венесуели⁴.

Очевидно, Путін може погодитися на часткове відведення своїх сил на Донбасі та повернення частини українських заручників, що вже продемонстрував В. Медведчук, привізни із собою в Україну чотирьох українських полонених під час саміту G-20 у м. Осака. У відповідь США та Європа будуть тиснути на Україну щодо виконання нею політичної частини Мінських угод відповідно до путінського плану, реалізація якої буде означати фактичну капітуляцію України перед Росією⁵.

Чому це можливо? На те є дві причини: зовнішня та внутрішня. Зовнішня полягає не лише в зміні глобального та регіонального балансу сил, а й у наближенні краху ліберальної ідеології владних західних еліт, вихованих на ліберальних ідеях. Це зумовило нездатність їх адекватно реагувати

⁴ <https://hvylya.net/analytics/geopolitics/osnovnye-itogi-sammity-g20-v-japonii.html>

⁵ <https://hvylya.net/analytics/geopolitics/sdelka-trampa-i-putina-scenarii-i-kontrigra-ukrainy.html>

на жорсткі загрози, що виникають в умовах турбулентності міжнародних відносин і на які завжди звертали увагу представники школи політичного реалізму. Підтвердженням цієї істини є процеси, що стали характерними протягом останніх півтора десятиліття, коли ЄС зіткнувся із серйозною фінансово-економічною кризою. Від теоретично обґрунтованих надій, пов'язаних із розширенням ЄС, західні еліти прийшли до усвідомлення проблем, спричинених різним рівнем економічного розвитку нових членів та їх політичною різнобарвністю, що поставило під сумнів сам принцип гармонізації спільноти. У цих умовах традиційні політичні еліти мали віднайти нові нестандартні рішення цих проблем або поступитися місцем тим, хто готовий, хоча б декларативно, очолити пошук нових шляхів просування до мети – гармонізації Європи.

У європейській спільноті позначилася чітка тенденція переходу влади від ліберально-консервативного до популістично-націоналістичного класу політиків. Унаслідок цього на авансцену європейської політики вийшли такі популісти: «Австрійська партія свободи», бельгійський «Новий фламандський альянс», нідерландська «Партія свободи», «Рух п'яти зірок» в Італії, націонал-патріоти «Незалежних греків», «Альтернатива для Німеччини». Традиційні європейські партії та їхні лідери почали стрімко втрачати свій авторитет. Зокрема, криза довіри закладається до правлячих німецьких партій – «Християнсько-демократичного союзу» («ХДС») та «Християнсько-соціального союзу» («ХСС»). У «ХДС» стала помітною тенденція відходу від еврооптимізму, що поєднується з критикою нинішньої американської адміністрації та більш лояльним ставленням до Росії, насамперед у сфері реалізації відомих енергетичних проєктів та в питаннях розв'язання конфлікту на Донбасі. Е. Макрон також не досягнув своїх програмних цілей у Франції: ні в соціальній та економічній сферах, ані в питаннях європейського будівництва⁶.

Усі ці деструктивні процеси підживлюються російською гібридною війною, якій Захід не зміг протиставити ефективної контрстратегії. Ба більше, він виявився нездатним адекватно ідентифікувати цю загрозу, концентруючись на внутрішніх, а не зовнішніх викликах, коли Росію не вважають головною зовнішньою загрозою для Заходу. У цій ситуації баланс сил у Європі зміщується на користь Росії. Україна ж опинилася без надійних союзників, будучи позбавленою реальних можливостей створити потужну антипутінську коаліцію.

Коли керівництво України на чолі з Президентом П. Порошенком розраховувало виключно на міжнародні чинники у вирішенні як зовнішньо-, так і внутрішньополітичних завдань, займаючись водночас корупцією та

⁶ <http://www.instituteofeurope.ru/images/uploads/analitika/2018/an147.pdf>

пограбуванням фінансово-економічних ресурсів, країна почала стрімко втрачати свою міжнародну суб'єктність. Унаслідок цього Україна перетворилася в об'єкт зовнішніх впливів, довіривши свою долю стихії міжнародних чинників та інтересам впливових геополітичних гравців. Утрата Україною своєї *суб'єктності* в умовах зовнішньої російської агресії зумовила зміну регіонального балансу сил, що призвело до загострення її відносин зі своїми сусідами, які вдалися до політики ультиматумів та силового тиску на Україну, диктуючи їй власні умови, вимоги та інтереси.

Очевидно, що всі ці виклики були створені не тільки появою негативних міжнародних трендів, а й недолугою політикою Президента Петра Порошенка, що значно ускладнило реалізацію інтересів України на міжнародній арені новому Президенту Володимиру Зеленському та спричинило появу цілої низки деструктивних внутрішніх трендів.

Головним серед цих внутрішніх трендів є наявність в Україні клептократичного політичного режиму, заснованого В. Януковичем і вкоріненого Петром Порошенком за час його президентської каденції. Збереження клептократичного режиму в державі забезпечує корумпованій владній еліті найбільші надприбутки, які вона отримує шляхом привласнення економічних, фінансових і природних ресурсів країни. Механізм такого отримання надприбутків владної еліти забезпечується приватизацією самої влади та криміналізацією й корумпуванням політичних інститутів держави: її фінансово-банківської системи, правоохоронних органів і силових структур. Тотальна корупція стає системою державного управління. У такій ситуації зовнішню політику спрямовано не на захист чи розквіт країни та просування національних інтересів на міжнародній арені, а на обслуговування корумпованих інтересів олігархії та клептократії.

Як вищезазначений режим пов'язаний із війною та здатністю країни позиціонувати себе в міжнародному середовищі? Клептократичний режим в Україні є найпотужнішим союзником російської агресії, адже він обезкровлює державу, руйнує її обороноздатність і призводить до втрати суб'єктності України в міжнародних відносинах. Клептократія піклується не про модернізацію країни шляхом проведення радикальних політичних та економічних реформ, спрямованих на зміцнення української державності, обороноздатності та побудови ефективної економіки, а на збереження наявного клептократичного режиму.

Утрата міжнародної суб'єктності є одним із найзагрозливіших внутрішніх викликів сучасної Української держави, яка досить невиразно й слабо проявляє свою суб'єктність, насамперед у війні з Росією, не визнаючи самого факту існування цієї війни, а відтак не ідентифікує себе як суб'єкт російсько-українського конфлікту. Слабкість Української держави, яка нерідко межує з проявами її неідеальності як суб'єкта російсько-укра-

їнської війни, зумовлена передусім наявністю того ж таки олігархічно-клептократичного режиму. За такого режиму владна еліта готова до капітуляції перед агресором заради збереження влади та привласнення фінансово-економічних ресурсів країни. Цим пояснюється практична відсутність дієвого військово-політичного керівництва в Україні, здатного приймати адекватні та правильні рішення.

Клептократичний режим зацікавлений у війні, адже влада на цій війні намагається робити бізнес, наживаючись на контрабандній торгівлі з окупованими територіями та Росією-агресором, прибутки з якої відправляє в заморські офшори. Такі дії української влади, безсумнівно, деморалізують українську армію та суспільство.

Однією із суб'єктивних причин втрати Україною своєї суб'єктності є відсутність у владній клептократичній еліті стратегічного мислення. За п'ять років війни з Росією влада не запропонувала жодної ефективної стратегії поведінки в російсько-українській війні. Був «план Мореля», «план Штайнмаєра», «план Сайдіка», які нам нав'язували наші західні посередники, але не було тільки українського плану перемоги над російським агресором. Відсутність такого плану пояснюється тим, що клептократична еліта не здатна мислити національними інтересами, а отже й формулювати та вирішувати стратегічні завдання. Превалювання бізнес-інтересів і жага до зміцнення персональної влади позбавляє та виключає можливість розробки й утілення керівництвом країни планів ведення війни з агресором.

Унаслідок цього попередня постмайданна влада у своїй зовнішній і внутрішній політиці «скотилася» до стратегії «страуса», спрямованої на замирення з агресором та деморалізацію власного суспільства. Така стратегія характеризувалася непослідовністю, спорадичністю, спонтанністю, запізнілістю, поступливістю, пасивністю, вичікувальністю, некомпетентністю та відсутністю політичної волі під час прийняття стратегічних рішень.

Головними принципами такої стратегії стали:

- невизнання стану війни з Росією та відмова від активного спротиву російській агресії;
- непрокативність щодо російської сторони;
- відмова від застосування законодавчої бази воєнного часу та введення в дію планів оборони країни;
- пріоритетність тактики вичікування;
- апеляція до міжнародного права й міжнародних організацій щодо захисту від російської воєнної агресії;
- компромісність;
- пріоритетність та орієнтація виключно на політико-дипломатичні засоби розв'язання російсько-українського конфлікту – гібридної війни Росії проти України.

Така стратегія стала результатом паралічу волі влади в умовах повного розвалу системи державного управління перед викликом російської воєнної агресії проти України, якої вона не очікувала й не була до неї готова. Хоча участь української сторони в цьому російсько-українському конфлікті зовсім не виглядає як війна, а надто гібридна. Відповідно до обраної стратегії «страуса» її правильніше було б кваліфікувати як «гібридний мир».

Загальноприйняте розуміння миру розглядається як відсутність війни чи як стан відносин між державами в період між війнами. Гібридність миру в зазначеному випадку полягає в тому, що реально війна існує, але офіційно її не визнає ні Україна, ані Росія. Інша ознака гібридності миру зумовлена особливістю такої війни – час її закінчення та початку миру чітко не зафіксовано. Немає межі між ними, як і між станом мирного та воєнного часу. У такому разі особливість гібридного миру, запровадженого Україною, проявляється в тому, що війну й бойові дії ведуть в умовах мирного часу, де влада й суспільство керуються законодавчими актами та нормами, які регламентують їхню діяльність і взаємовідносини в мирний час.

Гібридний мир не передбачає укладення мирних договорів між країнами, що перебувають у стані війни. Домовленостей, які б зафіксували момент остаточного закінчення війни, її результати для обох сторін, закріплювали б новий баланс сил та інтересів, а головне – принципи й зобов'язання щодо підтримання миру між сторонами, що воюють. Прикладом укладення такого гібридного миру можна вважати Мінські угоди, які й угодами не можна назвати, тому їхня повна назва: «Комплекс заходів щодо виконання Мінського протоколу». Що стосується міжнародного права, то в цій царині Україна також суворо дотримується його принципів, зокрема й відмови від застосування сили у своїй зовнішній політиці, не денонсуючи протягом чотирьох років війни базових договорів і угод, серед яких Угода про статус та умови перебування Чорноморського флоту РФ на території України. Юридично Україна довгий час зберігала відносини стратегічного партнерства з Росією, попри те що та розв'язала проти неї воєнну агресію, захопила частину української території та продовжує вести війну.

Із початком війни для сторін, які воюють, утрачають силу всі двосторонні політичні, економічні, гуманітарні та інші договори, що були укладені в мирний час. Україна ж продовжувала керуватися цією договірно-правовою базою, яку вона уклала з Росією протягом усього періоду існування мирних відносин між двома країнами з часів утвердження української незалежності, тоді як Росія, навпаки, не вважає себе зобов'язаною їх дотримуватися.

Водночас обидві сторони (як Україна, так і Росія) відмовляються покладатися на міжнародне право, що регулює відносини між державами, які воюють, про правові наслідки війни, якими є Гаазькі конвенції та декла-

рації 1899 р. та 1907 р., що визначають загальні принципи й конкретні норми міжнародного права, які стосуються війни, Женевські конвенції про захист жертв війни 1949 р. тощо.

Гібридний мир можна трактувати як стан невідчутної війни, коли суспільство психологічно та фізично не відчуває цього стану, а продовжує існувати мирним життям, не помічаючи втрат і тяжких наслідків. Або коли одна частина суспільства на території країни перебуває в стані війни (у зоні бойових дій), а інша – у стані миру, де існує мирне життя та відсутня загроза життєдіяльності людей. Такий мир можна вважати неповним, за якого в мирний час здійснюють часткову мобілізацію, мету якої чітко не визначено, або знімають воєнний податок і вводять цивільно-військову адміністрацію, коли війна офіційно відсутня та запроваджують окремі елементи воєнного стану в умовах мирного часу.

Гібридний мир по-українськи – це коли в одних сферах запроваджують воєнні заходи, а в інших розвивають мирне співробітництво з Росією. Так, у сфері зовнішньої політики Україна продовжує підтримувати дипломатичні та консульські відносини, розвивати політичний діалог з агресором. МЗС, реалізуючи зовнішню політику, продовжує застосовувати інструменти мирного часу, обмежуючись заявами, консультаціями, деклараціями, нотами, робочими візитами та переговорами з російською стороною. Україна навіть не спромоглася відкликати свого посла з Москви та розірвати дипломатичні стосунки з Росією.

У торговельно-економічній сфері, незважаючи на російську воєнну агресію, анексію Криму та економічні санкції, уведені Заходом проти Росії, Україна продовжувала розвивати торговельно-економічні відносини з Російською Федерацією. Крім того, Верховна Рада України прийняла Закон «Про створення вільної економічної зони “Крим” та про особливості здійснення економічної діяльності на тимчасово окупованій території України», що значно розширило можливість співпраці українського бізнесу з окупованою територією. Національний банк та український уряд надавали російським банкам і бізнесу в Україні значні преференції та пільгові умови. Незважаючи на війну, триває тісна кооперація російських та українських бізнес-груп. Обмежувальні заходи у сфері торговельно-економічних і гуманітарних відносин були спорадичними, точковими, коли їх запроваджували з великим запізненням у відповідь на торговельно, економічну та інформаційну війну, розв’язану Росією. Зазвичай із початком війни між державами, що воюють, припиняються торговельно-економічні та фінансові відносини, забороняються обладки з фізичними та юридичними особами агресора, коли може бути конфісковано всю державну власність ворожої країни, що перебуває на території супротивної сторони, за винятком дипломатичних та консульських установ. Власне

так, згідно з правилами війни, і вчинила російська влада в Криму та на окупованій території Донбасу з українським державним майном і підприємствами. Українська ж влада навіть не спромоглася дотепер направити повноцінне обґрунтування до міжнародного суду про відшкодування збитків, завданих Українській державі російською військовою агресією. Це є досить красномовною ознакою «гібридного миру» України у відповідь на російську гібридну війну.

Яскравою рисою гібридного миру України можна вважати також відмову від реалізації плану оборони країни та переведення державної економіки на військові рейки. Систему заходів з оборони країни так і не було задіяно, починаючи з вертикалі військово-політичного керівництва й закінчуючи виконанням мобілізаційних планів органами державної влади. Виконували тільки окремі заходи та задіявали деякі елементи цієї системи, які, зрештою, не мали належного ефекту.

Організованої збройної боротьби як цілеспрямованої системи дій із відсічі агресії й оборони України також не було. Саме тому головним пріоритетом України в розв'язанні російсько-українського конфлікту згідно з принципами гібридного миру та стратегії «страуса» стали *політико-дипломатичні засоби й апеляція до міжнародних організацій*. Головним аргументом вибору таких засобів у протидії російській військовій агресії було гасло Президента П. Порошенка: *«Конфлікт із Росією воєнного рішення не має»*.

Тож головною зовнішньо- й внутрішньополітичною метою України в російсько-українській війні відтепер є не перемога у війні та звільнення захоплених українських територій, а *досягнення миру*. Мир став головним месиджем Президента П. Порошенка, спрямованим як на внутрішнього споживача – пересічних громадян України, так і для міжнародної аудиторії, який був покликаний підняти його рейтинг в українському суспільстві та давав йому можливість розраховувати на допомогу з боку міжнародної спільноти. Хоча саме українське суспільство цю тезу Порошенка сприймало як *«мир будь-якою ціною»*. Як зазначає відомий український філософ Сергій Дацюк, «йде масована пропаганда “гібридних” телеканалів, поступово нас готували до того, що потрібно замирення, потрібно закінчувати цю війну. Але ж питання в тому, що ми не маємо перемоги. Як отримати мир не отримавши перемогу? Це значить відмовитись од Криму, від окупованих територій». На жаль цю тезу з початком своєї президентської каденції перейняв і Президент Володимир Зеленський.

Орієнтація України на встановлення «гібридного миру» як головну мету війни з Росією відразу дезорієнтувала думку міжнародної спільноти про те, що бойові дії розпочала Росія. Війну почали сприймати як мир, як внутрішній конфлікт в Україні, до якого Росія не має безпосереднього сто-

сунку, адже між цими країнами існують мирні взаємини. Такий конфлікт, на думку більшої частини міжнародної спільноти, яку нав'язувала російська пропаганда, було зумовлено нелегітимною зміною влади в Україні, а тому Росія не є агресором, тобто ініціатором і першопричиною цієї війни.

Друга причина неефективності такої зовнішньої політики України в цей період полягала в тому, що постмайданна влада покладалася виключно на реакцію міжнародної спільноти щодо засудження агресора й звернення в міжнародні організації, як-от ООН, НАТО й ОБСЄ; на гарантії Будапештського меморандуму, надані Україні в обмін на її ядерне роззброєння, які насправді такими гарантіями не стали. Хибність зазначеної зовнішньої політики була закладена у Военній доктрині України та інших нормативно-правових документах, згідно з якими пріоритет в обороні держави від зовнішньої воєнної агресії віддавали, так би мовити, політико-дипломатичним засобам, тоді як збройним силам було відведено другорядну роль. Унаслідок цього, попри моральну перевагу, зовнішньополітична позиція України була занадто слабкою та не мала ніякого впливу на агресора, оскільки вона не була підкріплена реальною воєнною силою та конкретними кроками з організації оборони країни. Президент України не мав ані конкретного плану, ані стратегії з реалізації поставлених зовнішньополітичних завдань. Його дії виявилися низькопродуктивними, некомпетентними, нерішучими, запізнілими та неефективними, а часом і котрпродуктивними й злочинними.

Отже, формат «гібридного миру» у війні з Росією був *латентною капітуляцією українського керівництва*, в якій воно вбачало свій порятунок і можливість утриматися при владі в країні. «Гібридний мир» є зворотним боком гібридної війни, її доповненням. «Гібридний мир» легалізує також гібридну війну, створює сприятливі умови для досягнення її цілей.

Адже головна мета будь-якої війни, зокрема й гібридної, передбачає капітуляцію супротивника. Гібридний мир забезпечує таку капітуляцію та легітимізує гібридну війну. Адже слово «мир» є антонімом «війни». Якщо ми декларуємо «мир» у відносинах із Росією, то війни немає. Росія – не агресор, а її дії в Україні є легітимними, вона не порушує міжнародних норм і права. Це значить, що Росія не є порушником міжнародної безпеки й уникає міжнародної ізоляції. Гібридність миру посилює латентність гібридної війни, адже за такої латентної капітуляції України Росія не має потреби застосувати велику військову міць, створювати фронти та вдаватися до широкомасштабних бойових дій. Отож можна легко заперечувати наявність російських військ та їхні бойові дії, які вони ведуть проти України.

Україна не може цього довести міжнародному співтовариству тому, що вона перебуває в стані «миру» з Росією. Гібридний мир закріплює також внутрішню легітимність гібридної війни, оскільки він переводить дис-

курс цієї війни із зовнішньої, міжнародної проблематики на внутрішню, дозволяючи трактувати цю війну як внутрішньоукраїнський конфлікт – «*українську кризу*». Відповідно це дає можливість В. Путіну застосовувати ширший арсенал невійськових засобів, перебирати на себе роль «миротворця» та захисника інтересів російськомовного населення й територіальної цілісності України від «зазіхання» на її державний суверенітет із боку США та Заходу.

Пріоритет дипломатії у війні, якщо порівнювати з воєнними засобами, також покликаний свідчити про гібридний мир і є одним із його структурних елементів, згідно з логікою якого українська дипломатія працює набором інструментів розв'язання *внутрішнього*, а не міжнародного конфлікту, а отже, не враховує гібридного характеру війни. «Справа навіть не в тому, що установка на “ми переможемо у війні дипломатичним чином” зазнала закономірного краху. Справа в тому, що відтак в Україні процес керованої капітуляції України перед Росією вступає в завершальну фазу. Керована капітуляція це саме те, що приготували для України Порошенко через Медведчука з Путіним та колишні регіонали, що не були покарані після революції і розосередилися по різних партіях та парламентських партіях. Керована капітуляція це саме те, чим масово промивали мізки гібридні телеканали за останні роки (“112 Україна”, “News One”, “5 канал”, “Прямий” та ін.)»⁷.

Тож гібридний мир потребує міфологізації, яка переводить суспільну свідомість у віртуальне сприйняття реальності війни, що значно ускладнює завдання протидії засобам ведення гібридної війни агресором. Саме тому відчуття гібридного миру утримується завдяки формуванню та тиражуванню міфів на кшталт: «*війни не існує, а є тероризм на Донбасі*»; «*в Україні іде громадянська війна*»; «*ми не маємо ворогів, або жодну з країн ми не сприймаємо як ворога*»; «*розв'язання конфлікту з Росією може бути досягнуто виключно політико-дипломатичним шляхом*»; «*нову систему європейської безпеки неможливо побудувати без участі Росії*».

Віддаючи пріоритет виключно політико-дипломатичним засобам, П. Порошенко було вкрай важливо зміцнити «гібридний мир», заручившись підтримкою міжнародного співтовариства й разом зберегти відносини співробітництва з Росією, не визнаючи війни з нею. Ця логіка підштовхувала його до імплементації війни з Росією на Донбасі як *внутрішнього конфлікту* в Україні. Усі пункти Мирного плану Порошенка саме про це й свідчать. Росію як агресора в зазначеному плані не представлено. Така ситуація гібридного миру в умовах слабкості Української держави та перетворення її в об'єкт зовнішніх впливів відкрила перед Кремлем великі

⁷ https://blogs.pravda.com.ua/authors/datsuk/5d1210587c92f/view_print/

можливості просування кремлівської «п'ятої колони» в структури української влади під гаслом «мир із Росією понад усе». «Українці в останні роки терпіли широкомасштабну проросійську пропаганду, і навіть досі не поставили питання про покарання головного винуватця договору з Путіним – Порошенко разом з Медведчуком. Українці мовчки терпіли мляві реформи та “Роттердам +”, розкрадання та наживу на війні близьких до контрреволюційної влади бізнесменів та самої влади».

Стратегія Кремля, спрямована на повалення української державності зсередини передбачає заведення в органи державної влади представників прокремлівської політичної партії В. Медведчука «Опозиційна платформа – За життя» – «троянського коня», так би мовити, та захоплення інформаційного телепростору України. Згідно з програмою цієї партії Київ має радикально переглянути умови Угоди про вільну торгівлю з ЄС та умови участі України у Світовій організації торгівлі. Про роль Росії у війні на Донбасі й анексію Криму в ній не зазначено взагалі⁸.

Наразі відбувається масове захоплення українського медійного простору. Після переходу під контроль оточення Віктора Медведчука, телеканали «112 Україна», «NewsOne» та «ZIK» почали активно поширювати маніпулятивні месиджі й дезінформацію, утворюючи в публічному просторі порядок денний, синхронізований із кремлівською пропагандою. Очевидно, що за цим усім стоїть потужна група колаборантів, сформована з українських політиків та оформлена в партію «Опозиційна платформа – За життя», яка обслуговує інтереси Росії в умовах гібридної війни з Україною. Медведчук оприлюднює на цих каналах кремлівські месиджі, а саме: антинаївську риторику, наголошено на необхідності бути нейтральною країною; Росія дасть дешевий газ; установлення миру на Донбасі, утім не повідомляють, яким шляхом, а це саме те, чого вимагає Путін. Отже, такий жорсткий популізм, який реалізувати неможливо, підштовхує Україну до капітуляції на умовах Росії. Наступний стереотип, який нав'язують зазначені ЗМІ, – кампанія проти Зеленського, спрямована на його дискредитацію.

Отже, усі вищезазначені зовнішні та внутрішні виклики значно ускладнюють реалізацію Президентом України Володимиром Зеленським його стратегічних напрямів у сфері зовнішньої політики, головними поміж яких є:

- наближення до членства в ЄС та набуття членства в НАТО;
- перезавантаження відносин із сусідськими західними державами та створення безпечного навколишнього середовища для України;
- завершення війни з Росією на прийнятних для України умовах, а не тільки врегулювання конфлікту на Донбасі, який є складовою російсько-української війни.

⁸ Там само.

Водночас треба враховувати кардинальну зміну міжнародного середовища, яке буде негативно впливати на Україну під час вирішення означених стратегічних напрямів. В умовах послаблення Заходу та посилення впливу Росії, а також дискредитації з боку останньої міжнародних структур та інститутів, не слід розраховувати на політико-дипломатичні засоби та міжнародну підтримку. Росія остаточно уникне міжнародної ізоляції та, найімовірніше, зможе мобілізувати головних геополітичних гравців для посилення зовнішнього тиску на Україну й позбавити її міжнародної підтримки. Створення антиамериканської осі Москва–Берлін–Париж значно обмежить можливості України інтегруватися до НАТО та ЄС.

З іншого боку, ерозія демократичних цінностей у країнах Заходу зробить їхніх політичних лідерів байдужими до демократичних перетворень в Україні, що також не додає надії на підтримку ними внутрішніх реформ та реалізації євроінтеграційних прагнень України. Щодо завершення війни з Росією на умовах України, то треба враховувати тенденції, які стануть домінуючими в коротко- та середньостроковій перспективі. В умовах перемоги Росії над Заходом чи встановлення її домінування в Європі типовими для України прогностичними сценаріями російсько-українських відносин стануть **сценарії «поглинання» України Росією**, як це було після закінчення Північної, Першої та Другої світових воєн, або **сценарій «сателізації»**, який був наслідком поразки українців у російсько-українських війнах XVII – початку XVIII століть.

Сценарій чергового «поглинання» України Росією може статися внаслідок поразки, капітуляції Європи й США після розпаду НАТО та ЄС і повернення до двополюсної регіональної системи безпеки, за якої пострадянський простір та частина Східної Європи знову будуть землями Росії. Цей сценарій передбачає також повну або часткову воєнну окупацію Росією території України. Відносини співіснування між Росією й Україною також стануть неможливими, адже остання зникне чи буде переформатованою в «Новоросію» («Малоросію») зі статусом автономії або федерального округу Росії. У найкращому разі можуть бути залишені елементи квазідержавності задля ліпшого адміністративного управління з боку Москви.

Проте для Росії такий сценарій також може стати проблемою у випадку відновлення руху спротиву російській окупації, що може суттєво підірвати її стабільність. У такому разі можливий перехід од радикального російського сценарію «поглинання» України до встановлення **«сателітних» відносин** із нею. В історії України таким прикладом було повернення до Гетьманщини, коли в обмін на умовну самостійність влади українських гетьманів вони мали віддано служити російському імператорському двору. Найбільш сприятливими обставинами для втілення такого сценарію в сучасний період є повне виконання Україною політичних вимог

Мінських угод і «плану Мореля» з легалізації російської влади в ДНР/ЛНР шляхом проведення місцевих виборів за російським сценарієм під формальним прикриттям українського законодавства. Повна реалізація Росією стратегії контрольованого хаосу зробить українські органи державної влади повністю недієздатними, що допоможе Кремлю привести до влади проросійський маріонетковий уряд, здебільшого ватажків донецьких сепаратистів та бойовиків, яким згідно з Мінськими угодами буде надано амністію. Власне тоді ДНР/ЛНР розширяться на всю територію України в абсолютно мирний і легальний спосіб, як свого часу поширила владу на всю Україну «Партія регіонів». Після цього Україна як адміністративно-територіальне утворення встановить, імовірно, сателітні відносини з Росією.

Як підказує історія російсько-українських відносин, **сателітний сценарій буде проміжним**. Він завершиться подальшою **втратою частини української території** і врешті **повним поглинанням України**, як це сталося з Гетьманщиною та більшовицькою Україною після її входження в СРСР. Звісно, що всі ці сценарії, обумовлені перемогою чи посиленням Росії в протистоянні із Заходом, є абсолютно неприйнятними для України, оскільки вони повертають її в минуле історичне забуття, занепад і руїну.

Принципово інша ситуація може скластися при **домінуванні внутрішніх чинників над зовнішніми**, тобто коли зовнішні гравці в кращому випадку готові бути посередниками між суб'єктами, що воюють, або так слабо впливати на перебіг російсько-української війни, що його нівелюють внутрішні чинники. Гібридний характер війни значно нівелює масштаб воєнних цілей і ресурсів у цій війні, що дозволяє Росії, зменшуючи масштаб воєнних цілей та економлячи значні ресурси, досягати стратегічних і воєнно-політичних цілей. Саме ця особливість звужує масштаб російсько-української війни до **локального воєнно-політичного конфлікту низької інтенсивності**. З іншого боку, це дозволяє Україні, незважаючи на неймовірно великий дисбаланс у силі й диспаритеті інтересів, стримувати агресора й за деяких умов, якщо не вигравати, то принаймні не програвати в цій війні.

Отже, залежно від цих внутрішніх чинників найвірогіднішими щодо перебігу російсько-української війни будуть три сценарії: **ескалація бойових дій, стан напруженості (як проміжний сценарій), розв'язання російсько-українського конфлікту мирними засобами**. Сучасний стан перебігу російсько-української війни з другої половини 2015–2019 рр. характеризується ситуацією, коли паралельно з бойовими діями відбувається Мінський переговорний процес, метою якого є деескалація бойових дій і розв'язання конфлікту мирними дипломатичними засобами в умовах повільного посилення позицій Росії та послаблення України.

Із боку РФ не існує жодних умов і потреб у мирному розв'язанні конфлікту на Донбасі мирними засобами та завершенні російсько-української війни загалом. Власне ці причини є достатніми для пояснення того, чому Росія не виконує Мінських домовленостей і чому війна на Донбасі триває. Питання тільки в тому, який із двох інших сценаріїв буде в цій війні таким, що домінує – «*ескалації бойових дій*» чи «*збереження напруженості*»? Це означає, що в короткотерміновій і середньотерміновій перспективі варто очікувати продовження окопної позиційної війни з чергуваннями стану напруженості та ескалації бойових дій. Така війна буде давати Росії значно більші дивіденди, ніж досягнення миру політико-дипломатичними засобами. При стійкій тенденції посилення Росії та послаблення України домінуючим стане сценарій ескалації бойових дій, який значно пришвидшить реалізацію планів війни Росії проти України.

Наявність таких умов і тенденцій при домінуванні сценарію «ескалації» з великою вірогідністю обумовить для України в короткотерміновій перспективі збереження сценарію «ні війни, ані миру», у середньотерміновій перспективі реальним стане сценарій «утрати нових територій», що може призвести до укладення сепаратного миру з подальшою реалізацією сценарію «сателізації» та втрати державного суверенітету України. Жоден із цих сценаріїв не може бути прийнятним для України, адже всі вони мають мультиплікаційний ефект погіршення перспективи з наближенням до фатальної.

Для уникнення таких небажаних для України сценаріїв і подолання наявних викликів Президенту В. Зеленському за час його каденції треба вирішити сім стратегічних завдань.

1. Чітко усвідомити, що гібридний мир означає повільну й невідчутну, але невідворотну смерть Української держави та нації. Слід відверто сказати, що швидкий мир можливий тільки за умови повної й остаточної капітуляції. Нам потрібний справедливий мир, який завойовують перемогою не на дипломатичному, а на воєнному фронті. Це зробить монополію на насильство виправданою та зміцнить легітимність президента в очах армії й тих, хто пройшов фронт. Потрібно розробити стратегію воєнного звільнення наших територій, посилювати бойову міць, показувати силу в зовнішній політиці. Тоді з нами будуть рахуватися всі, зокрема й Росія.

2. Подолати домінуючий вплив зовнішніх гравців, які перетворюють Україну в об'єкт їхньої зовнішньої політики, і повернути їй міжнародну суб'єктність.

3. Сформуванню безпечне навколишнє міжнародне середовище через пошук союзників у безпековій, енергетичній, оборонній та зовнішньополітичній сферах з одночасною нейтралізацією проросійських і антиукраїнських коаліцій.

4. Розробити й імплементувати нову зовнішньополітичну стратегію, побудовану не тільки на врахуванні балансу інтересів, а й на основі балансу сили.

5. Нейтралізувати внутрішні деструктивні чинники, які обмежують самодостатність зовнішньої політики, серед яких:

а) вплив олігархів на прийняття не тільки внутрішньополітичних, а й зовнішньополітичних рішень;

б) наявність кремлівської «п'ятої колони» в особі партії «Опозиційна платформа – За життя», яка має легальні канали потужного впливу на суспільну думку, громадянське суспільство й український політикум із метою реалізації інтересів і цілей російської агресії та ворожої пропаганди проти України;

в) інформаційна блокада, намагання дискредитувати зовнішньополітичні рішення Президента В. Зеленського.

6. Посилити інтелектуальні, контрсилові та ресурсні спроможності української дипломатії.

7. Модифікувати наявні формати переговорного процесу з реалізації трьох вищезазначених головних стратегічних напрямів зовнішньої політики, домагаючись міжнародно-правового визнання Росії стороною-агресором, що воює, оскільки існуючі формати, на кшталт Мінського, так чи інакше узаконюють прецедент сепаратизму в Україні, а Нормандський формат більше не демонструє спроможності впливати на Росію, навіть навпаки – служити додатковим механізмом тиску на Україну.

Тільки за таких умов можна розраховувати на оптимістичний сценарій розвитку України та закінчення російсько-української війни, який цілком можливий після: повалення олігархічно-клептократичного режиму та заміни його на демократичну політичну систему; знищення тотальної корупції; приведення до влади нової національної еліти; проведення радикальних політичних реформ, спрямованих на укріплення української державності; зміцнення обороноздатності країни; утвердження в суспільному житті українських національних цінностей; побудови ефективної та конкурентоспроможної моделі економіки; підвищення соціальних стандартів життя.

Hryhorii PEREPELYTSIA,
*Doctor of Political Sciences, Professor,
Director of the Foreign Policy Research Institute,
Professor of the Department of International Relations and Foreign Policy
at the Institute of International Relations
of Taras Shevchenko National University of Kyiv*

CHALLENGES FOR THE FOREIGN POLICY OF UKRAINIAN PRESIDENT VOLODYMYR ZELENSKYY

Abstract. The article refers to the challenges for the foreign policy of Ukrainian President Volodymyr Zelenskyy. These challenges were caused by the emergence of negative international trends and the inadequate policy of President Petro Poroshenko. The second factor has significantly complicated the realization of Ukraine's interests in the international arena for the new President and led to the emergence of a number of destructive internal trends.

The author emphasizes that today the European international order is destroyed, and international institutions have lost their effectiveness and efficiency. Reliance on international security structures does not make it possible to ensure national security and defence of Ukraine, and reliance solely on political and diplomatic means for resolving foreign policy problems becomes meaningless.

The author argues that to overcome the existing challenges, President Zelenskyy has to resolve a number of important issues during his presidential tenure: to overthrow the oligarchic and kleptocratic regime and replace it with a democratic political system, eradicate pervasive corruption, bring to power a new national elite, carry out sweeping political reforms aimed at consolidating Ukrainian statehood, strengthen the country's defence capabilities, promote national values in the Ukrainian public life, build an effective and competitive economic model, and improve social standards.

Keywords: President of Ukraine, kleptocratic regime, international political system, Ukrainian statehood